

DANE OSOBOWE

Przy rekrutacji do przedszkoli gminy łamią prawo

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych przestrzega gminy przed zbieraniem danych osobowych dzieci i ich rodziców w procesie rekrutacji do przedszkoli. Takie postępowanie może narazić samorządy na konsekwencje prawne.

Do Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (dalej: GIODO) trafiają liczne **skargi rodziców dzieci uczestniczących w procesie rekrutacji do przedszkoli**. Dotyczą one przede wszystkim zakresu kryteriów rekrutacyjnych, które nie mają podstaw w ustawie z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (dalej: ustawa o systemie oświaty) i przepisach wykonawczych do niej. Radni oraz wójtowie, burmistrzowie i prezydenci miast rozszerzają listę kryteriów w sposób dowolny, co pociąga za sobą nadmierną ingerencję w prywatność rodziny dziecka. Samorządy żądają nawet dokumentów zawierających wrażliwe dane osobowe, co do których rodzice nie mają pewności, w jaki sposób będą one wykorzystywane i na ile są one zabezpieczone przed nieuprawnionym dostępem.

W tej sprawie wystąpił do GIODO także **Rzecznik Praw Dziecka**. Zwrócił się z pytaniem, czy praktyka żądania przez władze gminy i dyrektorów przedszkoli, aby na potrzeby przyjęcia dziecka do przedszkola rodzice przedkładali różnego rodzaju dokumenty, m.in. zaświadczenie ZUS RMUA (na potwierdzenie zatrudnienia) oraz roczne rozliczenie podatkowe PIT (potwierdzające miejsce zamieszkania i opłacania podatku dochodowego), jest zgodna z obowiązującym prawem.

Opinia GIODO

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych nie ma wątpliwości, że praktyka pozyskiwania przez władze gminy i dyrektorów przedszkoli na potrzeby przyjęcia dziecka do przedszkola dokumentów, takich jak:

- zaświadczenie ZUS RMUA (na potwierdzenie zatrudnienia) lub
 - kopia deklaracji PIT (na potwierdzenie miejsca zamieszkania i opłacania podatku dochodowego)
- może być uznana za niezgodną z obowiązującym prawem i niedopuszczalną.**

– Uważam jednak, że problem jest znacznie szerszy i poważniejszy, bowiem w ocenianych przypadkach

mieliśmy do czynienia również z żądaniem przekazywania kopii zaświadczeń zawierających dane medyczne dzieci i rodziców (danych o stanie zdrowia) oraz orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym – uważa dr Wojciech Wiewiórowski, generalny inspektor ochrony danych osobowych.

Nie ma on też wątpliwości, że dane takie mają charakter danych wrażliwych w rozumieniu art. 27 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, podlegających szczególnemu reżimowi w zakresie zbierania, przetwarzania i zabezpieczania przed nieuprawnionym dostępem.

– We wszystkich wymienionych przypadkach postępowanie takie jako niewynikające z przepisów o randze ustawy jest sprzeczne z obowiązującym prawem – przestrzega Wojciech Wiewiórowski.

O przedszkolach pisaliśmy w nr. 3 z 2010 r. „GSiA” w artykule pt. „Koszty pobytu w przedszkolu”.

Patrz strona **www.gsia.infor.pl**

>> Archiwum >> Rok 2010 >> nr 3.

Zdaniem GIODO działania samorządów nie wynikają ze złej woli.

– Gminy próbują zracjonalizować sposób wykonania zadania publicznego złożonego na ich barki, tak by do przedszkoli w pierwszej kolejności przyjęte zostały dzieci najbardziej tego potrzebujące i by ulżyć sytuacji socjalnej i ekonomicznej najbardziej potrzebujących rodziców. Niestety, w tym przypadku mamy do czynienia z klasycznym przykładem „dobrych chęci, którymi piekło jest wybrukowane” – twierdzi Wojciech Wiewiórowski.

Praktyka taka jest niezgodna z:

- 1) prawem gminy do regulowania zadań własnych,
- 2) zasadami ustalania kryteriów przy przyjmowaniu do przedszkoli wynikającymi z prawa oświatowego,
- 3) podziałem zadań pomiędzy administracją samorządową a administracją rządową,

- 4) szczególnymi zasadami ochrony danych osobowych – w szczególności zasadą legalności, celowości i adekwatności przetwarzania tego rodzaju danych.

Podstawą prawną może być tylko ustawa

Artykuł 22 ustawy o systemie oświaty upoważnił Ministra Edukacji do wydania rozporządzenia określającego warunki i tryb przyjmowania uczniów do szkół i przedszkoli. Niestety, GODO zwraca uwagę, że obowiązujące w tej sprawie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 20 lutego 2004 r. w sprawie **warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych** (dalej: rozporządzenie w sprawie przyjmowania do przedszkoli) wykracza poza delegację ustawową, ponieważ statuuje również kryteria ograniczające zasadę powszechnej dostępności do przedszkola publicznego.

Według rozporządzenia w sprawie przyjmowania do przedszkoli do przedszkola i oddziału przedszkolnego zorganizowanego w szkole podstawowej w pierwszej kolejności przyjmowane są dzieci w wieku sześciu lat odbywające roczne przygotowanie przedszkolne. W następnej kolejności przyjmowane są dzieci matek lub ojców samotnie je wychowujących, matek lub ojców, wobec których orzeczono znaczny lub umiarkowany stopień niepełnosprawności bądź całkowitą niezdolność do pracy oraz niezdolność do samodzielnej egzystencji, na podstawie odrębnych przepisów, a także dzieci umieszczone w rodzinach zastępczych.

– *Nawet przyjmując, że norma ta jest społecznie słuszna oraz że zostałaby ona przesunięta na poziom ustawy, a nie rozporządzenia, ustawa o systemie oświaty nie zawiera żadnych wskazań, w jaki sposób należy potwierdzić spełnianie kryterium „samotnego wychowywania dziecka”, niepełnosprawności czy umieszczenia w rodzinach zastępczych. Gminy – próbując uzupełnić tę niewątpliwą lukę – zbierają i przetwarzają bez podstawy prawnej dane o stanie zdrowia oraz orzeczenia wydane w postępowaniu sądowym. Podkreślam, taka praktyka jest sprzeczna z prawem, nawet jeśli za podstawę uznaje się akt prawa miejscowego. Zezwolenie – choćby ewentualne – na zbieranie takich danych może zostać wydane tylko przez ustawodawcę w formie ustawy – tłumaczy Wojciech Wiewiórowski.*

Zgoda rodziców nie wystarczy

Argumentem samorządów na rzecz zbierania danych osobowych rodzin przedszkolaków, również danych wrażliwych jest zgoda rodzica na przetwarzanie takich danych. **Według GODO ten argument nie ma**

podstaw prawnych. Nie można bowiem w takich przypadkach powoływać się na fakt dobrowolnego przekazania danych osobowych do przetwarzania, m.in. dlatego, że niezłożenie oświadczenia o dobrowolności wyklucza dziecko z procesu rekrutacji do przedszkola.

Zbieranie danych na podstawie uchwał

Niezgodne z prawem jest także określanie wymaganych danych osobowych w uchwałach rad gmin określających kryteria przyjmowania do przedszkoli. **Generalny Inspektor Ochrony Danych osobowych uznaje, że samorządy nie mają prawa do regulowania w uchwałach kryteriów ograniczających zasadę powszechnej dostępności do przedszkola publicznego określoną w art. 6 ustawy o systemie oświaty. Tym bardziej nie mają prawa do gromadzenia i przetwarzania danych osobowych (w tym danych wrażliwych) służących weryfikacji spełniania danego kryterium, np. zaświadczeń ZUS RMUA oraz rocznych rozliczeń podatkowych PIT.**

Zdaniem GODO należy więc w pierwszej kolejności ustawowo uregulować zasady przetwarzania danych osobowych przy naborze do przedszkoli. W tej sprawie GODO wystąpił już do Ministra Edukacji Narodowej. Jednocześnie jednak zwrócił się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, by w przypadku kontynuowania praktyki ustalania kryteriów przyjęć oraz zasad przetwarzania danych osobowych w uchwałach rad gmin wojewodowie korzystali ze swych uprawnień nadzorczych i zapobiegali wejściu w życie odpowiednich przepisów prawa miejscowego.

– *Rekrutacja na rok szkolny 2011–2012 rozpocznie się w większości gmin w marcu i kwietniu. Ustawodawca oraz samorządy mają więc od siedmiu do ośmiu miesięcy na przygotowanie nowych przepisów w tym zakresie – przekonuje Wojciech Wiewiórowski. – Zasady prowadzenia rekrutacji w kolejnym roku szkolnym będą uważnie śledzone przez Biuro GODO, a Generalny Inspektor nie będzie się wahał w podejmowaniu decyzji dotyczących skarg obywateli oraz wyników kontroli prowadzonej przez Biuro.*

Wioletta Kępka

Podstawy prawne

- Ustawa z 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (j.t. Dz.U. z 2002 r. nr 101, poz. 926; ost.zm. Dz.U. z 2010 r. nr 41, poz. 233)
- Ustawa z 7 września 1991 r. o systemie oświaty (j.t. Dz.U. z 2004 r. nr 256, poz. 2572; ost.zm. Dz.U. z 2010 r. nr 148, poz. 991)
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 20 lutego 2004 r. w sprawie warunków i trybu przyjmowania uczniów do szkół publicznych oraz przechodzenia z jednych typów szkół do innych (Dz.U. nr 26, poz. 232; ost.zm. Dz.U. z 2009 r. nr 31, poz. 208)